

Hol tartunk hazánkban az egészségtudományokban? Az Egészségügyi Szakdolgozók XXXIX. Országos Kongresszusának tapasztalatai

Dr. Betlehem József, Dr. Oláh András, Pécsi Tudományegyetem

Dr. Balogh Zoltán, Semmelweis Egyetem

Szabó Gyuláné, Kaposi Mór Oktató Kórház

Hazánkban az egészségügyi szakdolgozók szakmai fejlődését régóta (1970) szolgálja az Egészségügyi Szakdolgozók Országos Kongresszusa rendezvény-sorozat. A 2008-ban Kaposvárott megrendezett rendezvényen szakmai tartalmi és technikai váltás történt a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara és a Magyar Ápolástudományi Társaság szerepvállalásával.

A rendezvény szakmai minőségének növelése érdekében egységes, előre közzétett értékelési szempontrendszer került kialakításra nemzetközi rendezvényekhez hasonlóan. Az információs technológia legújabb vívmányait felhasználva lehet a tudományos munkák rövid kivonatát feltölteni.

A szerzők a cikkben a szakmai megújulás főbb előzményeit és a megvalósulás tapasztalatait foglalják össze, mely alapján a bevezetés eredményes és sikeres volt, továbbá találkozott a szakdolgozók, valamint a szervezők elvárásaival.

Experiences in conference organisation. In Hungary the annual National Conference of Health Care Workers has been an important milestone in the professional training of health care workers since 1970. In the event organized in 2008 in Kaposvár, professional change has occurred in the content and techniques used with the help of the Hungarian Chamber of Health Care Workers and the Hungarian Scientific Society of Nurses.

In order to enhance the quality of the programme, a consistent and beforehand announced evaluating tool was issued similarly to international conferences. In order to use the latest development of informatics, it was possible to upload the abstracts.

In this article the authors summarize the main antecedents and experiences of the renewal of the programme. Up to our observation, the process was effective and successful.

BEVEZETÉS

Magyarországon az egészségügyi szakdolgozók csoportja egy viszonylag szélesen definiált szakmai közösséget jelent, akik száma közel 100 000 főt tesz ki [1]. Ezzel együtt

a szakmai tevékenységét illetően a „legszínesebb” társaság is, hisz az egészségügyi ellátás számos színterét felöleli az aktivitásuk, a prevenciótól, a gyógyításon át a rehabilitációig, jelentős számú szakmacsoportot alakítva ki ezzel [2]. A szakmák tevékenységbeli különbözőségén túl a képzési szintek is a legeltérőbbek, amit a középfokon megszerezhető szakképesítésektől, a felsőfokú szakképzéseken át, az alap- és mesterfokozatokon keresztül a PhD fokozatig terjedő skálán lehet leírni [3]. A rendkívül tarka képzettségbeli és végzettségbeli összetételű szakmai csoporton belül számarányát tekintve a legnagyobb létszámot az ápolási szakma adja, meghatározva a szakdolgozói lét fő jellegét, a segítést, gondozást, ápolást. Tehát elmondható, hogy a szakdolgozói lét megítélésében az egyes szakdolgozói szakmacsoportok identitása és fejlődése kölcsönösen alakítja a szakdolgozók szakmai megítélését és fejlődését, mégis az ápoláson keresztül méri le a legtöbb ember a szakdolgozókat.

Az ápolás komplex rendszerének értékelésekor említést kell tenni azokról a szempontokról, melyek az ápolás fejlődését előmozdították az elmúlt időszakban. Ezek az események szervesen kötődtek mind nemzetközi, mind hazai szinten politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális változásokhoz [4].

Az eltelt évek jelentős eredménye volt az ápolásban a kutatások megjelenése és jelentőségük felerősödése elsősorban nemzetközi dimenzióban. Az ápoláskutatás jelenlegi fő feladata a más társtudományoktól részben kölcsönvett kutatási módszerekkel, eszközökkel újat, valami mást alkotni az ápolás elmélete és gyakorlata számára [5].

Egy szakma definiálásában és fejlődésében alapvető jelentősége van a kutatásoknak, azon belül az olyan típusú kutatásoknak, melyek a szakmához kötődnek valamilyen formában. Nincs ez másként az egészségtudományokban és az ápolásban sem. Az ápoláskutatás definíciójának megadásakor nehézségekbe ütközünk, ezért érdemes alapul venni azokat a definíciókat, melyeket szakmai közösségek alkotnak. Ezek alapján a Workgroup of European Nurse Researcher (WENR) fogalmait használhatjuk, akik az alábbi filozófiai kérdésekre keresik a választ: Ez az ápolók által végzett kutatás vagy a kutatás tárgya az ápolás? Az ápoláskutatás csak klinikai kutatást takar vagy magába foglalja a szakma oktatását, adminisztratív és egyéb feltételeit is [6, 7]?

A fenti dilemmát, mely már inkább együtt egzisztáló megközelítéseket jelent, azért fontos ismernünk, hogy el tudjuk helyezni a hazai ápoláskutatást a szakma fejlesztésében.

A tudomány fejlődéséhez különböző lépcsőkön keresztül vezet az út [8.] A nagy amerikai célzott, elsődlegesen a szakmai képzést és annak feltételrendszerét célpontba vevő, 1920-as, 1930-as években lefolytatott kutatásokat követően (Flexner, Goldmark vizsgálatok) a II. Világháború után Európa is előrelépett ezen a területen [9, 10]. Az Európai Ápoláskutatók Munkacsoportjának (WENR) megalakulása fémjelzi a szakterület kutatás iránti igényének artikulálását és elkötelezettségét. A tudományosan megalapozott kutatások teremthetik meg – más feltételekkel együtt természetesen – az adott szakma sajátos tudásbázisának a kialakítását, valamint a szakma hivatássá válását.

Csupán a sajátos szakmai tudásalap eredményezheti, hogy az ápolásra nem csak, mint szakmunkások által végzett foglalkozásra tekint a társadalom, hanem egy elismert hivatás művelőit tiszteli bennünk. Ez nem a tisztességes szakmunkának a leértékelését jelenti, hanem éppen az ápolás felemelését igyekszik előmozdítani. Nyilvánvaló tény, hogy az ápolás művelői valamennyien nem rendelkeznek és nem rendelkezhetnek a kutatások kivitelezésére specializálódott szakképzettséggel, azonban néhányuknak, mint például a főiskolai és egyetemi oklevéllel (alap- és mesterfokozat) és leginkább a PhD fokozattal rendelkező ápolóknak ezt a küldetést is fel kell vállalniuk.

Minden ápolónak képesnek kell azonban lennie arra, hogy az alkalmas kutatások eredményeit a gyakorlati területekben keresni és alkalmazni tudják a betegek minőségi ellátásának érdekében.

Minden nemzeti kutatási gyakorlatban jelen van a nemzetközi dimenzió, hisz a kutatások döntő többsége angol nyelven kerül közlésre, kisebb részük német, francia vagy az adott ország nyelvén. Fontos szem előtt tartani, hogy a legújabb alkalmazott kutatási eredmények akkor hasznosíthatók, ha azt minden ápoló képes megérteni és közvetlenül a saját gyakorlatába átültetni.

A leggyakrabban kutatott területek közé tartozik az ápolásoktatás, ahol már közös vonások is fellelhetők, például az egységes képzési keretek kialakítása, a hallgató, oktató cserék kiszélesedett folytatása, a használt szakirodalom azonossága terén. Az oktatás mellett az ápolók munkaerőpiacon betöltött szerepét, a munkaerő vándorlás (migráció) jelenségét vizsgálja sok tanulmány, kiemelve benne a rövid és hosszú távú hatásokat.

Az ápolásra szorulóknak etnikai homogenitása megtört és a különböző kultúrák keveredését láthatjuk, ahol az eltérő értékrendszerek megkövetelik a szükségletek helyes felismerését és annak megfelelő kielégítését, amiről ma már, mint a transzkulturális ápolás egyik eleméről beszélünk.

Az ápolási gyakorlat szemléletének változása magával hozta a klienscentrikus ellátás megvalósításának gondolatát és néhány helyen már találkozunk ennek megvalósulásával. Az ellátási folyamatnak szerves része kell, hogy legyen a kli-

ens tudományosan megalapozott gyógyítása mellett a tudományos bizonyítékokon alapuló ápolása és gondozása is.

A tudományosan megalapozott egészségügyi ellátás valamennyi elemének sikeres működéséhez elengedhetetlen tudományos kutatások végzése, melyek túllépnek az egyszerű felmérések kategóriáján. Ahhoz, hogy a rendszerben ez a szemlélet helyet kapjon, további kutatások végzésére van szükség, aminek finanszírozása hazánkban jelenleg nem megoldott.

Napjaink alkalmazott egészségtudományi kutatásainak reflektív módon kell viszonyulnia azokhoz a problémákhoz, melyek az egészség megőrzéséhez, vagy annak fejlesztéséhez járulnak hozzá. Magyarországot az Európai Unió tagsága és földrajzi helyzete is számos olyan egészségügyhöz kapcsolódó, javarészt társadalmi problémával szembe-síti, melynek az elkövetkezendő időszakban meg kell felelnie oly mértékben, hogy az például szolgálhasson mások számára is.

EGÉSZSÉGÜGYI SZAKDOLGOZÓK TUDOMÁNYOS RENDEZVÉNYE

Egy 38 rendezvényt maga mögött tudó szakmai esemény nagy tekintélyt jelent az egészségügyi szakdolgozói szakmák számára. Ezen keresztül fejeződik az összetartozás, a közös célok iránti elkötelezettség érzése és a töretlen szakmai tenni akarás [11]. A meghatározó átfogó szakmai rendezvények – így az Egészségügyi Szakdolgozók Országos Kongresszusai (ESZOK) – is lehetőséget adnak arra, hogy a szakma fejlesztéséhez tevékenyen hozzájáruljanak. Ennek során a rendezvény szervezésében célszerű bizonyos korszerűsítéseket végrehajtani, melyek nem csak külsőségeikben, de tartalmukban is elősegítik a lépéstartást a nemzetközi szakmai rendezvények színvonalával. Ezt a szükségszerűséget ismerték fel számosan az országban az ápolásért és a szakdolgozókért együttgondolkodók és a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara (MESZK) kerete között szakmai fejlesztéseket indítottak el az ESZOK megrendezésében.

A szakmai minőség emelése érdekében a MESZK Oktatási, továbbképzési és tudományos Bizottsága (OTTB) dolgozott ki új elveket a szakdolgozók által végzett tudományos munka szakszerű megismertetésére. A szakmai munkákkal szemben általánosan támasztott követelmények a nemzetközi mezőnyben is megállják versenyét. A szakmai megfelelőség eldöntését az OTTB elnöke által felkért jelentős szakmai múlttal rendelkező szakértők végzik anonim módon, on-line rendszerben. Az értékelés megbízhatóságának fokozása érdekében két bíráló tízes skálán pontszámmal minősíti az előre közzétett bírálati szempontok alapján a benyújtott munkák rövid kivonatát. A kialakult rangsor alapján a kongresszusi tudományos bizottság dönt az elfogadás és elutasítás tényéről és elektronikusán közli ezt a levelezésre megadott szerzővel. A rendszer hatékony működtetése érdekében a Magyar Ápolástudományi Társaság kidolgozta

1. ábra

Az Egészségügyi Szakdolgozók XXXIX. Országos Kongresszusa információs internetes nyitóoldala

és a www.egeszsegtudomany.hu oldalon megjelentette azt a szoftveres hátteret, mely a jövőben a kongresszusra szánt absztraktok feltöltésére is szolgál. A Társaság a folyamatos informatikai karbantartást is végzi a rendszeren (1. ábra).

Az elektronikus eljárásnak számos előnye van, hisz így a szervezők számára rögtön generálható egy kongresszusi nyilvántartás, mely a szerzőkkel való kapcsolattartást is megkönnyíti. Emellett a nemzetközi rendezvényekhez hasonlóan egy hivatkozható kivonatgyűjtemény összeállítása is egyszerűen elvégezhető.

AZ ESZOK XXXIX. TAPASZTALATAI

A 2008-ban megrendezett XXXIX. kongresszus összességében rendkívül sikeresnek volt minősíthető. A 742 regisztrált résztvevőt számláló esemény a tudományos oldalról ítélve is hozott jelentős eredményeket [12].

A szakmai munkák bírálatra történő elektronikus on-line feltöltése nem okozott érdemi fennakadást, hisz minden levelező szerző saját felhasználói névvel és jelszóval tudott hozzáférni a rendszerhez. Az információk továbbítása a bírálók és a szerzők, valamint a szervezők között zökkenőmentesen zajlott, azonban ez a rendszer sem alkalmas az emberi késedelem és pontatlanság korrigálására, pl. jelszó elfelejtése, rossz e-mail cím megadása. A kongresszusi tudományos bizottság 119 on-line regisztrált absztraktot értékelt, melyből 80 előadást minősített elfogadhatónak (67%). Ezek az előadások a fórum és a tudományos előadás kategóriákban kerültek bemutatásra. A megjelenített témák széles kört öleltek fel az egészségügyi ellátás különböző aspektusaiból:

- A sürgősségi ellátás helye az egészségügyi ellátó rendszerben

- A beteg az egészségügyi ellátás folyamatában
- Szabályozottság és protokoll
- Költséghatékonyság – szegénység – pazarlás
- Klinikum
- Radiológiai előadások
- Oktatás és minőségügy
- Szűrés, prevenció, rehabilitáció
- Szakdolgozók szerepe a változó egészségügyi ellátás folyamatában
- Segítők az ápolásban

Néhány előadó a Nővér folyóirat főszerkesztőjétől meghívást kapott munkájának írott formában, tudományos közleményként való megjelentetésére, amellyel, hogy valamennyi elfogadott előadás absztrakt tudományosan hivatkozható formában is megjelent. A posztterek kezelése ezen alkalommal a szervezők kérésére külön úton került megmérettetésre és bemutatásra.

A kaposvári rendezvény a szakdolgozói tudományos igényesség nemzetközileg is összevethető igényét egyértelműen megfogalmazta. A szakdolgozók szakmai tevékenységét szükséges mások számára is megmutatni, a nemzetközi dimenziók erősítésének szándékával.

Hiányzik egy olyan ápolás (egészségtudományi) kutatási intézet, melynek a szükségességét már többen is felvetették, mely az egészségtudományra összpontosító kutatások megteremtésének bázisa lehetne.

Az ápolásban és szélesebb értelemben az egészségtudományban végzendő kutatások szerepe a jövőben még nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon hazánkban is. Múltbeli nemzetközi példák tanúsítják, hogy az ápolás eredményes megismertetéséhez, elismertetéséhez és politikai befolyásának megteremtéséhez az egyik legcélravezetőbb út a biztos szakmai tudásbázis megteremtése, amit csak közös összefogással lehet elérni.

Az összefogáson túl szükséges tudományos munkák készítéséről és azok megjelenítéséről szóló tanfolyamok szervezése, melyek a MESZK égisze alatt a jövő feladatait képezik. A 2009. július 9-11. között megrendezésre kerülő Egészségügyi Szakdolgozók XL. Országos Kongresszusa egy újabb próbája lehet a szakma fejlesztésének. Johan Béla 1929-ben írt szavai az ápolókra vonatkozóan ma is helytállóak:

„Ha az ápolónőknek hivatásbeli képzettségét különböző országokban vizsgáljuk, úgy ezt annál magasabb fokúnak találjuk, minél magasabb általában annak a népnek a kultúreniveauja. Hiszen az természetes is, hogy minél műveltebb az a beteg, akinek ápolását az ápolónő végzi, annál magasabb az igénye az ápolónővel, az ápolónő szaktudásával, műveltségével szemben.” [13]

IRODALOMJEGYZÉK

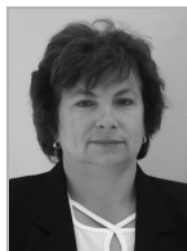
- [1] KSH (2007) Egészségügyi Statisztikai Évkönyv 2006. Budapest.
- [2] Jogszabály: 1/2006. (II. 17.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről.
- [3] Betlehem J, Boncz I, Kriszbacher I, Illei Gy, Tahin T, Bódis J.: Az ápolóképzés változása hazánkban az Európai Felsőoktatási Térségben. IME – Az egészségügyi vezetők szaklapja, 2008 VII.1:27-32.
- [4] Crow, R. (2001). Building knowledge in nursing and midwifery – European Academy of Nursing Science. International Journal of Nursing Studies, 15 (2), 99-107.
- [5] International Council of Nurses Position statement: Nursing research. Adopted in 1999, revised in 2007. Geneva.
- [6] Smith N L. (2001) A position paper on Nursing Research in Europe. WENR.
- [7] Solveig Fagermoen, M. (2003) The past and the future of the WENR and nursing research in Europe. WENR, The Netherlands.
- [8] Evers, G. (2003). Developing nursing science in Europe. Journal of Nursing Scholarship, 35 (1), 9-13.
- [9] Flexner A. Medical Education in the United States and Canada. New York, NY: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching; 1910.
- [10] Committee for the Study of Nursing Education [CSNE] (Goldmark J, Principal Investigator). Nursing and Nursing Education in the United States. New York, NY: MacMillan; 1923.
- [11] Vártokné Fehér R, Petrikné Jakab Zs. (1997) Egészségügyi Szakdolgozók X. Országos Kongresszusa Jubileumi Évkönyv 1970-1997. Szeged.
- [12] Szabó Gyné.: Egészségügyi Szakdolgozók XXXIX. Országos Kongresszusa Beszámoló 2008. július 3-5. Kaposvár.
- [13] Johan B. (1929) Az ápolónő- és védőnőkérdésről. M. Kir. Orsz. Közegészségügyi Intézet, Budapest. p.60-61.

A SZERZŐK BEMUTATÁSA

Dr. Betlehem József 1997-ben diplomázott ápolói főiskolai oklevelet, 2002-ben pedagógia szakos bölcsész és tanári egyetemi, valamint okleveles ápolói egyetemi oklevelet szerzett. A Manchester Metropolitan Egyetemen folytatta PhD tanulmányait és 2006-ban az egészségtudományok doktora címet szerezte meg. 1995-2004 között az Országos Mentőszolgálatnál dolgozik részállásban. 1997-től

főállásban a Pécsi Orvostudományi Egyetem, majd a Pécsi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai majd Egészségtudományi Karán oktató. Jelenleg tanszékvezető, egyetemi docens a PTE ETK Sürgősségi Ellátási Tanszékén. 1999-2002 között tanulmányi osztályvezető, azt követően oktatási főigazgatóhelyettes, jelenleg oktatási dékánhelyettes a PTE Egészségtudományi Karon. A Magyar Ápolástudományi Társaság elnöke, valamint vezeti a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara Oktatási, Továbbképzési és Tudományos Bizottságát.

Szabó Gyuláné 1976-tól dolgozik a Kaposi Mór Oktató Kórházban. 1986-tól a szülészeti-nőgyógyászati osztály vezető főnővére, majd 1999-től a kórház ápolási igazgatója, főigazgató helyettese. 1986-ban egészségügyi szakoktatói, 1994-ben egészségügyi mene-

dzseri képesítést szerez az egészségügyi főiskolán. 2001-ben minőségügyi auditori és rendszermenedzseri oklevelet kap. 10 éve irányítja a kórház ápolási tevékenységét, aminek fejlesztését az ISO 9001 minőségi rendszer építésével folyamatosan tudja biztosítani. Több országos szakdolgozói konferencia szervezője. 2004-től a Szakdolgozói Kamara Somogy Megyei Területi Szervezetének elnöke.

Dr. Balogh Zoltán bemutatása lapunk III. évfolyamának 10. számában olvasható.